

CHITILA „CĂRĂMIDĂRIE”

RAPORT PRELIMINAR PRIVIND CAMPANIA 2006

Gheorghe MĂNUCU ADAMEȘTEANU,
Andrei MĂGUREANU, Cristian ȘTEFAN

La solicitarea proprietarului terenului, S.C. OVO DESIGN S.A. au fost desfășurate săpături arheologice preventive, pe un teren unde urma să se amenajeze un complex sportiv. Lucrările s-au desfășurat în două etape, prima între 29.06-14.07.2006, iar a doua între 10.08-12.09.2006. Colectivul a fost alcătuit din Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, responsabil de șantier, Andrei Măgureanu (IAB) și Zambory Mihaly (MMB).¹

Situl se află, în prezent, pe o peninsulă aflată la confluența râului Colentina cu un afluent (Valea Mangului), în partea de Nord-Est a orașului Chitila, jud. Ilfov, în partea dreaptă a DN 7 (Pl. 1).

Istoricul cercetărilor

În anul 1976 a fost realizată o periegheză de către Vasile Boroneanț, de la Muzeul Municipiului București, în zona unei exploatare a Fabricii de Căramidă.

Primele cercetări încep în toamna anului 1977, când a fost efectuată o săpătură de salvare pe un teren nederanjat de activitatea fabricii de căramidă. Rezultatele cercetării au constatat în identificarea, în principal, a unei locuiri aparținând epocii bronzului, cultura Tei. Au fost documentate resturile unei locuințe adâncite și a unei gropi de provizii cu secțiune în formă de clopot aparținând unui prim nivel de locuire, precum și resturi dintr-o a doua locuință adâncită din al doilea nivel de locuire. De asemenea, a mai apărut o groapă atribuită unui al treilea nivel de locuire. Decorul de pe ceramica recuperată indică fazele I și II ale culturii Tei. Alături de ceramică au apărut și piese realizate din silex, piatră, os sau corn. În afara locuirii din epoca bronzului, au mai fost identificate materiale ceramice daco-romane sau databile în secolele VI–VII p.Chr.²

Cercetările au fost reluate în 2005, la solicitarea proprietarilor terenului. Cercetarea, limitată la sectorul A–“Grădină”, a dus la identificarea unor materiale aparținând epocii bronzului, cultura Tei, sec. III-I a.Chr., precum și evului mediu (sec. XVI–XVIII)³. Și în această campanie materialele din

---

¹ Mănucu-Adameșteanu, Z. Mihaly, A. Măgureanu 2007, p. 126-127.

² Boroneanț 1981, p. 195.

³ Boroneanț, Mănucu-Adameșteanu 2006, p. 135.

epoca bronzului au fost cele mai numeroase, fără însă a se fi identificat un complex de locuire.

Săpăturile arheologice preventive au continuat în primăvara anului 2006, când s-a lucrat numai în Sectorul B, zonă ocupată de o groapă de gunoi, formată la sfârșitul secolului XX. În toamna anului 2006 s-a reluat cercetarea arheologică preventivă în ambele sectoare (Pl. 2).

Sector A – Grădină (Pl. 3)

Au fost trasate șase secțiuni și șapte casete dispuse pe direcția E-V, perpendiculare pe cursul râului Colentina. Pentru toate suprafețele cercetate a fost făcută o decapare mecanică pentru înlăturarea stratului de pământ adus (vegetal).

În acest sector s-a constatat extinderea gropii de gunoi pe o suprafață apreciabilă, terenul fiind afectat în cea mai mare parte de intervenții moderne.

Descrierea situației stratigrafice este următoarea:

- strat vegetal, cu o grosime de 0,05-0,10 m, decopertat mecanic;
- intervenție modernă cu o grosime minimă de 0,60 m;
- lut galben, steril din punct de vedere arheologic, apare sub nivelul intervenției moderne;
- lut alb-gălbui nisipos, apare după cota de 2,00 m adâncime, sub lutul galben.

În porțiunea care nu a fost afectată de intervenții moderne situația stratigrafică se prezintă după cum urmează:

- strat vegetal, cu o grosime de 0,05-0,10 m, decopertat mecanic;
- pământ lutos cenușiu, cu o grosime de 0,40-0,50 m;
- lut galben, "pământul viu", steril din punct de vedere arheologic. Începe în medie la – 0,60 m.

Epoca Bronzului este reprezentată doar prin fragmente ceramice descoperite în strat. Nu a fost identificat nici un complex arheologic. Fragmentele ceramice aparțin culturii Tei.

Din strat a fost recoltat un număr de 522 fragmente ceramice.

Deși gradul de fragmentare al ceramicii este foarte pronunțat pot fi identificate câteva forme caracteristice culturii Tei: ceașcă, kantharos, cupă (?) și vas – borcan. De asemenea, au apărut fragmente de torți cu secțiunea triunghiulară specifice bronzului târziu la Dunărea de Jos (Fig. 1-3).

Sunt prezente cele trei categorii generale ale ceramicii: fină, semifină și grosieră. Prima, reprezentată doar prin câteva fragmente ceramice, era bine netezită la interior și la exterior, probabil fiind destinată păstrării lichidelor. Ca degresant a fost folosit atât nisip fin, cât și pietricele. În general, ceramica se împarte, după felul arderii (oxidantă sau reducătoare), în două grupe: cărămizie-roșcată și cenușie.

Din totalul fragmentelor ceramice, un număr relativ mic prezintă decor: 67 sunt decorate în stil *Besenstrich* (cu măturica); unul are decorul realizat în tehnica împunsăturilor succesive (*Stichkanaltechnik*); două fragmente ceramice au decorul incizat; două fragmente prezintă creștături oblice pe buză, în timp ce alte două au un brâu alveolar imediat sub buză.

Trebuie menționat faptul că lipsa contextului stratigrafic ne obligă la menționarea unor simple analogii formale, fragmentele ceramice fiind descoperite în strat⁴.

Un singur fragment ceramic prezintă caracteristicile fazei a III-a (La Stejar) a culturii Tei (Fig. 1/1) având bune analogii în așezarea de la Băneasa⁵.

Majoritatea fragmentelor ceramice aparține fazei a IV-a (Fundeni)⁶. Pentru această încadrare pledează atât decorul prezent pe aceste fragmente ceramice cât și torțile cu secțiunea triunghiulară specifice bronzului târziu⁷. Unul dintre fragmentele ceramice aparținând fazei a IV-a își găsește o foarte bună analogie într-o descoperire de la Bucureștii Noi⁸ (Fig. 1/2).

În stratul aparținând culturii Tei a fost descoperită și o piesă de silex, cu una din părțile laterale zimțată (Fig. 3/5).

Secolele III-IV sunt reprezentate prin sporadice fragmente ceramice, două de culoare cărămizie, provenite probabil de la două oale, precum și unul cenușiu, probabil de la o cană (vezi catalogul).

Secolele VI-VII

În această campanie a fost identificat un singur complex arheologic. Amintim că în campania din 1977 a mai fost cercetată o locuință, alte două fiind distruse de lucrările cărămidăriei⁹.

Complexul din 2006 este o locuință adâncită, de formă rectangulară, orientată cu axul lung pe direcția NV-SE (Pl. 4). La adâncimea de surprindere, -0,56 m de la nivelul actual de călcare, dimensiunile surprinse ale complexului sunt de 3,00 x 2,40 m. Podeaua a apărut la -1,04 m față de nivelul actual, complexul adâncindu-se cu 0,48 – 0,50 m față de nivelul de surprindere. Nu au fost identificate urme ale suprastructurii complexului. În centrul său a fost identificată o mică groapă circulară, puțin adâncă (0,15 m sub nivelul podelei) plină cu resturi de chirpic ars. Ar putea fi urma de la un stâlp central de susținere a acoperișului. În colțul de NE, într-un calup de lut galben cruțat, a fost amenajată instalația de foc. Este vorba despre un cuptor

⁴ Pentru diferența dintre analogiile *formale* și cele *relaționale*, vezi Hodder 1982, p. 11–27.

⁵ Leahu 1966, p. 110, fig. 28/4.

⁶ Pentru altă opinie vezi Palincăș 1996, p. 239-295.

⁷ Leahu 1966, p. 114; Leahu 2003, p. 114.

⁸ Leahu 1966, p. 116, fig. 33/8.

⁹ Boroneanț 1978, p. 12-16.

cu o cupolă foarte probabil realizată din vălătuci de lut, aceștia fiind descoperiți pe vatră și în dreptul gurii cuptorului (Pl. 5).

În fața acestuia, de-a lungul laturii de Est a locuinței, au fost descoperite fragmente ceramice. Dintre acestea a putut fi în mare măsură întregit un profil de la un vas borcan (lipsește fundul). Vasul este realizat prin modelare cu mâna, dintr-o pastă cu pietricele și cioburi pisate. Este de culoare cafenie și pe gât are două orificii destinate unei toarte din sfoară sau alt material perisabil. Parczewski este de părere că pot fi interpretate ca urme ale reparării vasului¹⁰, dar găurile de pe vasul de la Chitila sunt făcute în pasta crudă, fapt ce exclude interpretarea propusă de cercetătorul polonez, cel puțin în acest caz (Fig. 4).

Analogiile pentru forma vasului se găsesc în majoritatea siturilor din zona Bucureștiului: Străulești-Lunca¹¹, Ciurel¹², Soldat Ghivan¹³, Cățelu Nou¹⁴.

Ceea ce îl face special sunt cele două găuri aflate pe gât. Nu avem știință ca acest detaliu să mai fi apărut și pe alte vase din epocă în așezări din zona Bucureștilor. Desigur, există și un ridicat grad de probabilitate ca din vasele recuperate să fi lipsit exact porțiunea cu găuri, formele întregi fiind extrem de rare în secolele VI–VII p.Chr. Din regiunea dintre Carpați și Dunăre am putea cita un vas descoperit la Budureasca 4¹⁵.

Nici în alte zone acest detaliu nu este mai frecvent. Din Slovacia¹⁶, de exemplu, putem cita doar 10 cazuri în care au apărut găuri pe gâtul vaselor. La fel este situația și în Polonia¹⁷. Marea majoritate a acestor intervenții apar pe vase de mari dimensiuni, având probabil un rol funcțional.

Complexul se poate data larg în secolele VI–VII p. Chr.

CATALOG SELECTIV:

Epoca Bronzului

Cultura Tei

1. S I; c. 5-7; 0,10 – 0,40 m. Fragment de buză, pastă semifină, degresant nisip fin și pietricele, cenușiu, decor cu măturica (*Besenstrich*) și un orificiu sub buză (Fig. 2/1);

2. S I; caseta B; 0,30 – 0,50 m. Fragment de buză, pastă semifină, degresant nisip și pietricele, cărămiziu, decor cu măturica (*Besenstrich*) și brâu aplicat sub buză (Fig. 2/3);

¹⁰ Parczewski 1993, p. 62.

¹¹ Constantiniu 1963, p. 90.

¹² Dolinescu-Ferche 1979, fig. 15/4, 21/12.

¹³ Dolinescu-Ferche, Constantiniu 1981, fig. 5/6; fig. 8/1.

¹⁴ Leahu 1963, fig. 28.

¹⁵ Teodorescu et alii 1993, p. 377, fig. 11/7.

¹⁶ Fusek 1994, p. 156, tab. II/2; tab. p. 200, XIV/1; p. 260, tab. LXIV/1.

¹⁷ Parczewski 1993, p. 62; fig. XVIII/10; fig. XXIX/3; fig. XXXVI/4.

3. S I; caseta A; L 1; c. 1; 0,60 – 0,70 m. Fragment ceramic, pastă fină, degresant nisip, cărămiziu, decor romburi incizate și “cârlige” (Fig. 3/1);

4. S I; caseta B; c. 1-3; 0,30 – 0,50 m. Fragment ceramic, pastă grosieră, degresant nisip și pietricele, cărămiziu, decor cu măturica (*Besenstrich*) (Fig. 2/2);

5. S II; c. 9-10; - 1,00 m. Fragment de “kantharos”, pastă fină, degresant nisip, decor triunghiuri hașurate încadrate de linii incizate, încrustate cu pastă albă și cercuri concentrice înconjurate de împunsături succesive (Fig. 1/2);

6. S II; c. 9-10; - 1,00 m. Fragment de cană, pastă fină, degresant nisip fin, culoare neagră, decor în tehnica împunsături succesive, romburi și unghiuri ascuțite (Fig. 1/1);

7. S I; caseta B; c. 1-3; - 0,30 – 0,50 m. Fragment de buză, pastă semifină, cărămiziu închis, degresant nisip, decor cu măturica (*Besenstrich*) și brâu alveolar aplicat sub buză (Fig. 2/5);

8. S I; c. 5-7; - 0,10 – 0,40 m. Fragment de buză, pastă semifină, degresant nisip și pietricele, cărămiziu închis, decor cu măturica (*Besenstrich*) și brâu aplicat sub buză cu creștături oblice (Fig. 2/4);

9. S I; c. 5-7; - 0,10 – 0,40 m. Fragment de buză, pastă grosieră, degresant nisip și pietricele, cărămiziu, brâu creștat pe buză, apucătoare laterală (Fig. 3/3);

10. S II; c. 8-9; - 0,50 m. Fragment de toartă cu secțiunea triunghiulară, pastă semifină, degresant nisip, cărămiziu deschis (Fig. 1/4);

11. S I; c. 1. Fragment de buză, pastă semifină, degresant pietricele, brâu aplicat sub buză (Fig. 3/4);

12. S II; c. 9-10; - 1,00 m. Fragment de buză, pastă semifină, degresant pietricele, cărămiziu deschis, brâu aplicat sub buză cu impresiuni cu degetul (Fig. 3/2);

13. S II; c. 8-9; - 0,50 m. Fragment de toartă cu secțiunea triunghiulară, pastă semifină, degresant pietricele, cenușiu (Fig. 1/5);

14. S I; c. 5-7; - 0,10 – 0,40 m. Fund de cupă (?) fragmentar, pastă fină, degresant nisip, cărămiziu închis, decor două linii incizate cu mici incizii oblice deasupra (Fig. 1/3);

15. Piesă de silex-gratoir (Fig. 3/5).

Secolele III – IV p. Chr.

1. S V; c. 1-4; - 0,20 – 0,40 m. Fragment buză, cu marginea ușor evazată, pastă fină, degresant nisip, cărămiziu deschis.

2. S I; caseta A; c. 2-3; - 0,20 – 0,40 m. Fragment ceramic, pastă fină, degresant nisip, cenușiu deschis, decor striuri paralele.

3. S II; c. 9-10; - 1,00 m. Fragment de buză, cu marginea evazată, pastă semifină, degresant nisip, cărămiziu.

Secolele VI – VII p.Chr.

1. S I; caseta A; c. 1; - 0,65 – 0,70 m. Vas fragmentar, cu profilul aproape complet (lipsește baza), pastă grosieră, degresant pietricele și cioburi pisate, culoare cafenie, nedecorat (Fig. 4).

Sector B (Pl. 2)

În acest sector au fost trasate 16 secțiuni cu lungimi cuprinse între 20 și 130 metri.

Șase dintre acestea au fost trasate perpendicular pe malul râului Colentina (orientare E-V). Alte opt secțiuni au fost trasate perpendicular pe un afluent al râului (orientare N-S) în timp ce restul de două secțiuni au fost trasate în interiorul terasei (orientare N-S) pentru a se obține o cât mai completă informație stratigrafică și pentru a acoperi întreaga zonă pentru care se solicitase descărcarea de sarcină arheologică.

Săpătura în acest sector a fost una mixtă, atât cu ajutorul unui excavator, cât și manual. Cu excavatorul se îndepărta grosul gunoiului de la suprafață, până la o adâncime de 1,00 m, după care cercetarea continua manual.

Adâncimea de săpare maximă atinsă a fost de - 2, 50 m. Deși depunerile menajere continuau și mai jos, ea nu a fost depășită din motive de protecție.

Acest sector care a fost în întregime afectat de intervenții moderne, prezintă următoarea situație stratigrafică:

- stratul vegetal, cu o grosime ce variază între 0,03 - 0,05 m, înlăturat prin decapare mecanică;
- nivelul de intervenție modernă cu o grosime minimă de 1,50 – 2,00 m, înlăturat parțial prin decapare mecanică;
- lut galben, “pământul viu”, începe în medie la – 1,55 m, atunci când a putut fi surprins.

Ultimul nivel menționat a fost identificat doar sporadic, el fiind extrem de puternic afectat de intervențiile moderne.

Adâncimea de săpare maximă atinsă a fost de - 2,50 m.

În aceste secțiuni nu au fost găsite nici un fel de depuneri antice (artefacte) *in situ* sau deranjate.

Intervențiile moderne identificate sunt de mai multe tipuri:

- a. gropi pentru depozitarea resturilor de construcții;
- b. gropi pentru deșeuri menajere;
- c. gropi pentru depunerea mărului și nisipului rezultat în urma dragării și amenajării cursului râului Colentina;
- d. gropi pentru deșeuri industriale, majoritatea aparținând cel mai probabil fostei fabrici de cărămidă;
- e. conducte de apă;

În urma observațiilor efectuate, cele mai vechi intervenții sunt gropile cu resturi de construcții și cele cu deșeuri industriale. Acestea sunt de cele mai multe ori suprapuse și afectate de gropile cu gunoi menajer și mai ales de cele cu depuneri de nisip și măr. Cele mai recente intervenții sunt unele gropi de deșeuri menajere și cele două conducte. În apropiere de sectorul A – Grădină, toate gropile sunt acoperite de o nivelare cu pământ nisipos adus de actualul proprietar.

Bibliografie

Boroneanț 1978 = V. Boroneanț, Cercetări privind secolul al VI-lea în zona de nord a Bucureștilor, **RMMMIA**, XLVII, 1978, 2, p. 12-16.

Boroneanț 1981 = V. Boroneanț, Cercetări arheologice privind cultura Tei de la Chitila - Căramidărie, **CAB**, 3, 1981, p. 195–225.

Boroneanț, Gh. Mănucu-Adameșteanu 2006 = V. Boroneanț, Gh. Mănucu-Adameșteanu, Chitila-Căramidărie, **CCA**, Campania 2005, cIMec, București 2006, p. 134–135.

Constantiniu, P. I. Panait 1963 = M. Constantiniu, Panait I. Panait, Săpăturile de la Bucureștii Noi 1960. Sectorul Străulești-Lunca, **CAB**, 1, 1963, p. 79–104.

Dolinescu-Ferche 1979 = S. Dolinescu-Ferche, Ciurel, habitat des VIe-VIIe siècles de notre ère, **Dacia N.S.**, 23, 1979, p. 179–230.

Dolinescu-Ferche, M. Constantiniu 1981 = S. Dolinescu-Ferche, M. Constantiniu. Un établissement du VIe siècle à Bucarest (découvertes de la rue Soldat Ghivan), **Dacia N.S.**, 25, 1981, p. 289–329.

Fusek 1994 = G. Fusek, *Slovensko vo včasnoslovanskom období*, Archaeologica Slovaca Monographiae. Studia 3, 1994, Nitra.

Hodder 1982 = Ian Hodder, *The present Past. An Introduction to Anthropology for Archaeologists*. Londra, 1982.

Leahu 1963 = V. Leahu, Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cătelul Nou, **CAB**, 1, 1963, p. 15–48.

Leahu 2003 = V. Leahu, *Cultura Tei*, Biblioteca Thracologica, XXXVIII. București, 2003.

Mănucu-Adameșteanu, Z. Mihaly, A. Măgureanu 2007 = Gh. Mănucu-Adameșteanu. Zambory Mihaly, Andrei Măgureanu. 57. Chitila, jud. Ilfov. Punct: Căramidărie, **CCA**, Campania 2006, cIMeC, București 2007, p. 126-127.

Palincaș 1996 = N. Palincaș, Valorificarea arheologică a probelor C¹⁴ din fortificația aparținând Bronzului târziu de la Popești (jud. Giurgiu), **SCIVA**, 47, 3, 1996. p. 239–295.

Parcsewski 1993 = M. Parcsewski, *Die Anfänge der frühslawischen Kultur in Polen*, Veröffentlichungen der Österreichischen Gesellschaft f. Ur- und Frühgeschichte. vol. XVII (editor F. Daim), 1993, Viena.

Teodorescu, V. I. Dupoi, M. Peneș, D. Lichiardopol, Gh. Panait 1983 = V. Teodorescu, V. I. Dupoi, M. Peneș, D. Lichiardopol, Gh. Panait, Stațiunea arheologică Budureasca, jud. Prahova (complexe daco-romane și străromânești), **MCA**, a XVII-a Sesiune Anuală de Rapoarte - Ploiești 1983, București 1993, p. 365-388.

Abstract

Chitila Cărămidărie it is on the North – East side of Chitila town, on the bank of Colentina River. In 1977, V. Boroneanț made a rescue excavation. Most of the materials are from Bronze Age (Tei culture) and some few from the Migration Period (VIth – VIIth centuries).

In 2006, the investigation of the archaeological site was resuming. Unfortunately, the largest part of the site has been destroyed (sector B), only a small area (sector A) escapes from the modern interventions and produce archaeological materials.

Here was found materials from Bronze Age, belonging to the phase III - La Stejar (few sherds) and phase IV - Fundeni (most of the materials).

From the VIth – VIIth centuries is a sunken building. Rectangular in shape, this building have a fire installation built in a preserved bloc of clay. In front of the oven was a hand made pot.

Some sherds from the IIIrd – IVth centuries were found, also.

List of illustrations

Plate 1. Chitila „Cărămidărie”: 1 position of the archaeological site; 2 detail.

Plate 2. Chitila „Cărămidărie”: general map of archaeological excavations.

Plate 3. Chitila „Cărămidărie”: A sector „Grădină” – excavation’s map.

Plate 4. Chitila „Cărămidărie”: archaeological complex 1 (VIth – VIIth century):

1 south profile picture of area A; 2 north profile picture of area A.

Plate 5. Chitila „Cărămidărie”: archaeological complex 1 (VIth – VIIth century): 1 north profile of S. 1; 2 south profile of area A; 3 ground.

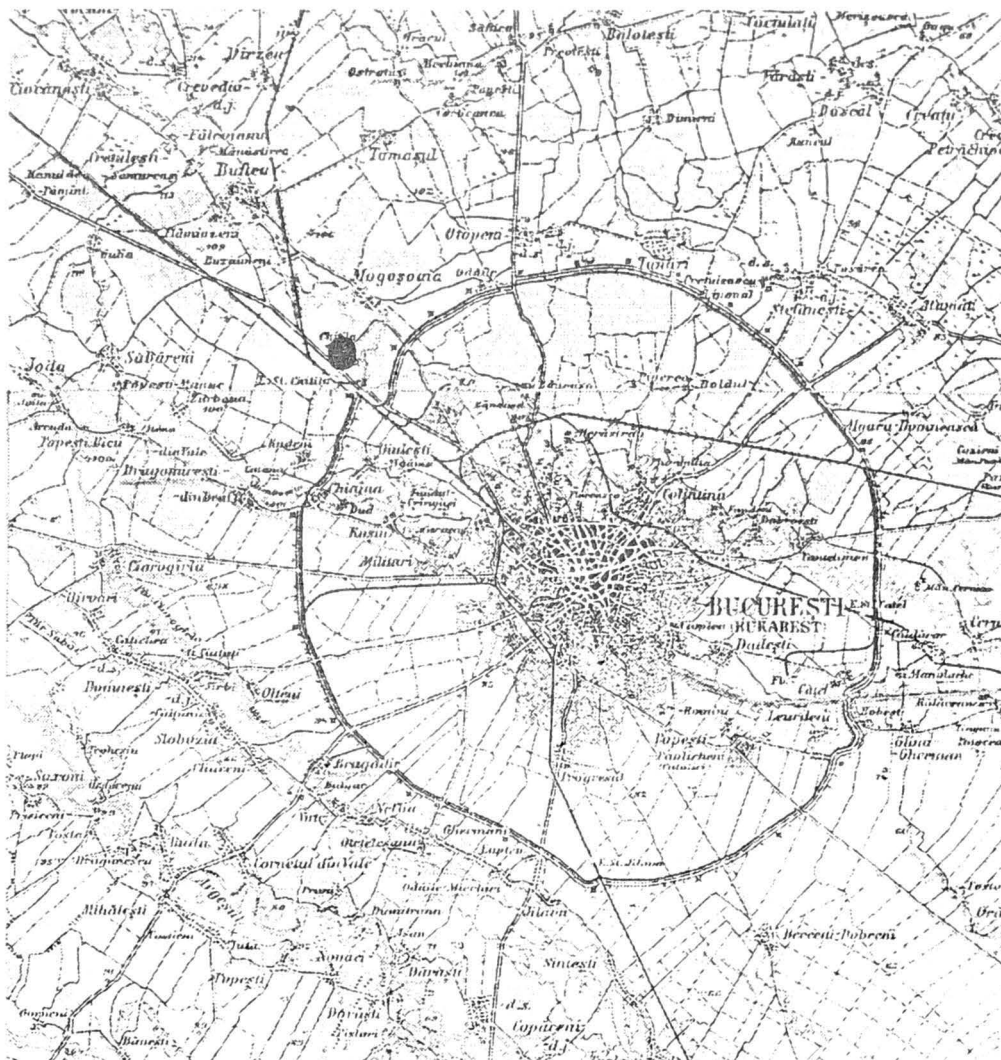
Figure 1. Chitila „Cărămidărie”: 1 – 5 bronze age pottery (Tei culture).

Figure 2. Chitila „Cărămidărie”: 1 – 5 bronze age pottery (Tei culture).

Figure 3. Chitila „Cărămidărie”: 1 – 4 bronze age pottery; 5 silex tool (Tei culture).

Figure 4. Chitila „Cărămidărie”: hand made pot from the archaeological complex 1 (VIth – VIIth century).

1

2

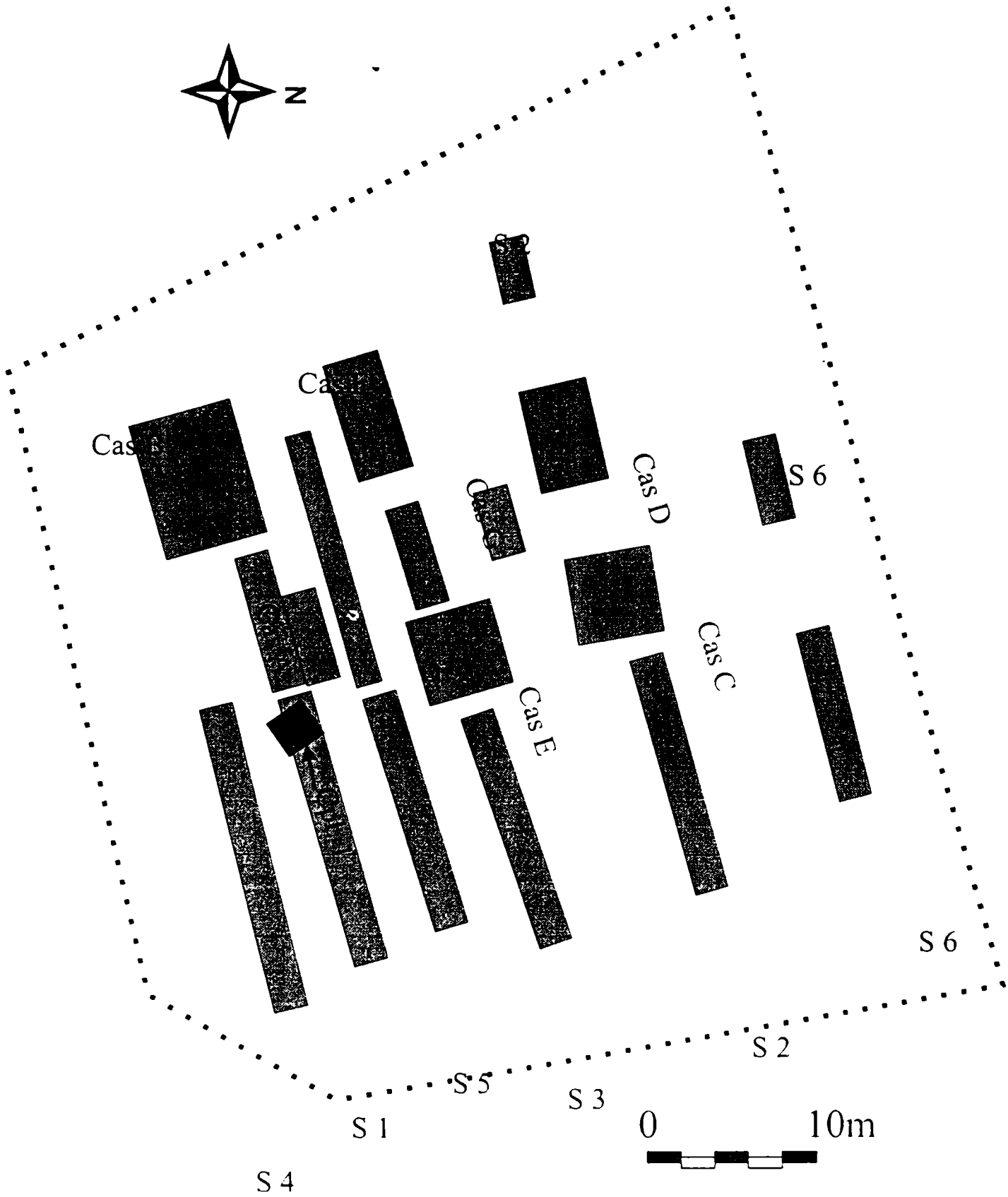
Planșa 1. Chitila “Căramidărie”: 1 amplasare în zonă; 2 detaliu.

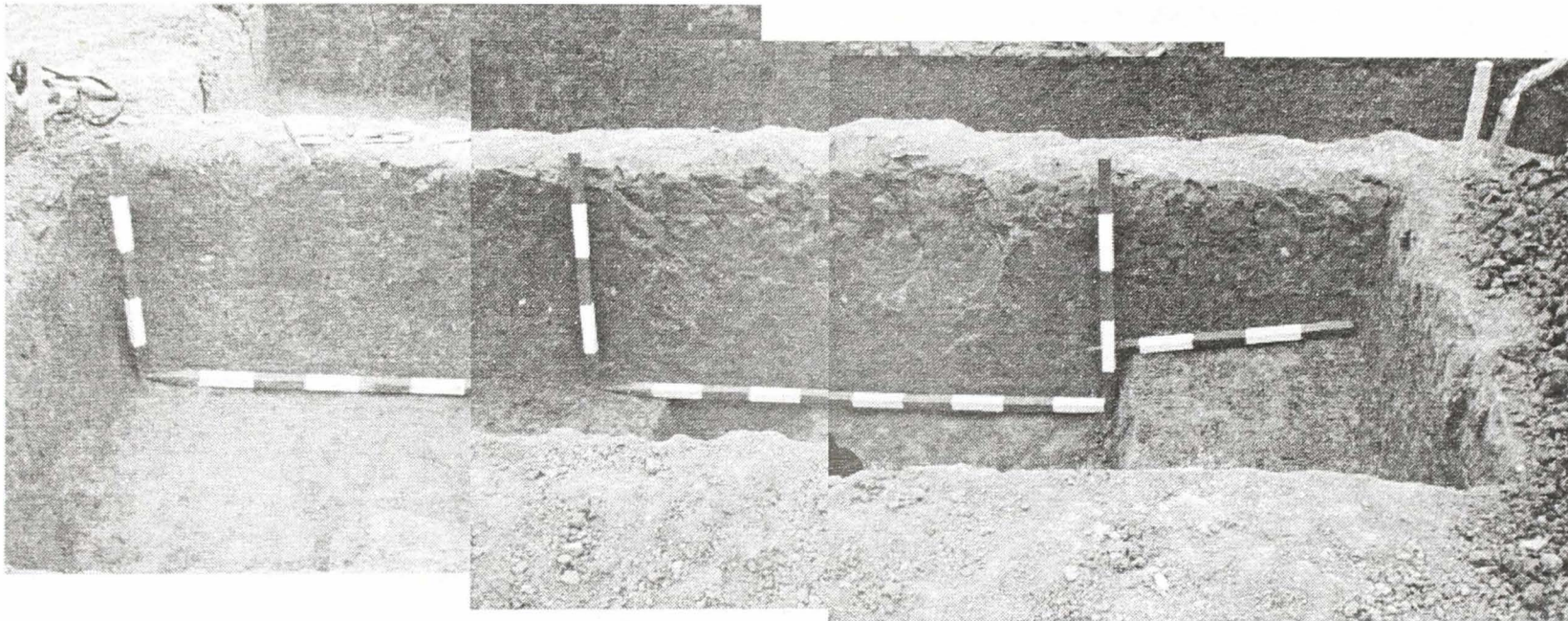

Planşa 2. Chitila "Căramidărie": planul general al săpăturilor.

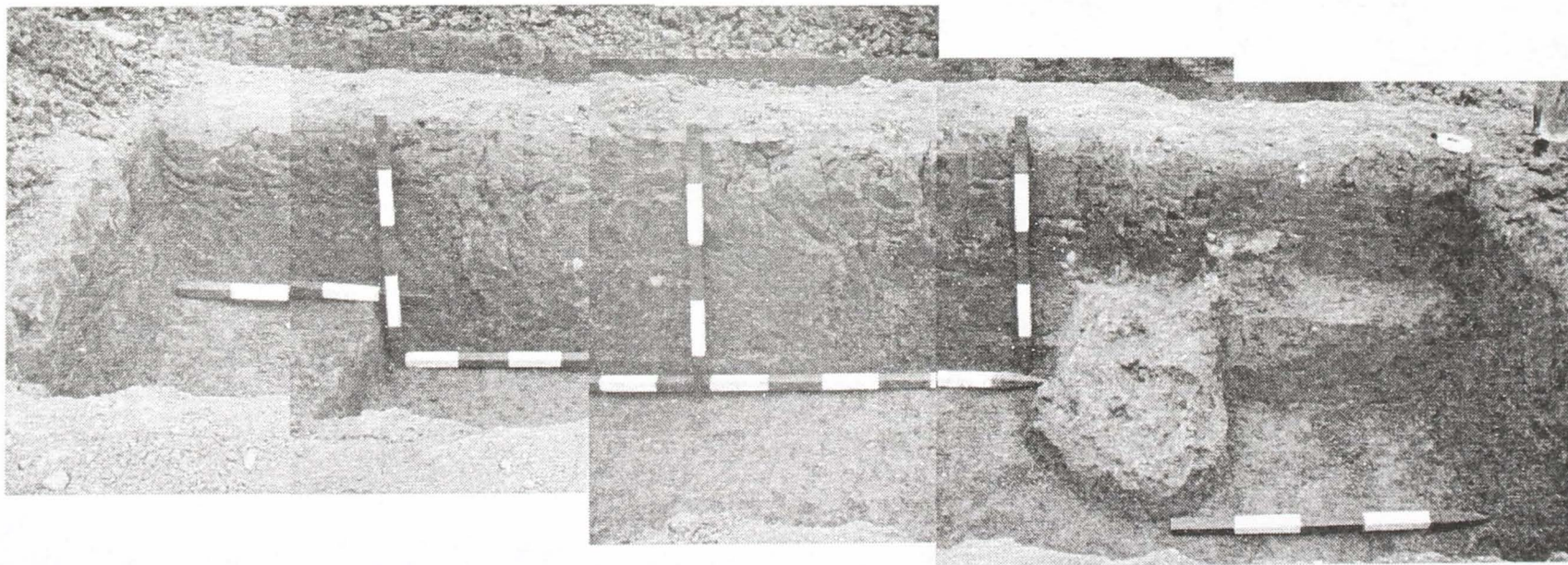

Planșa 3. Chitila “Căramidărie”: Sectorul A “Grădină” - planul săpăturilor.

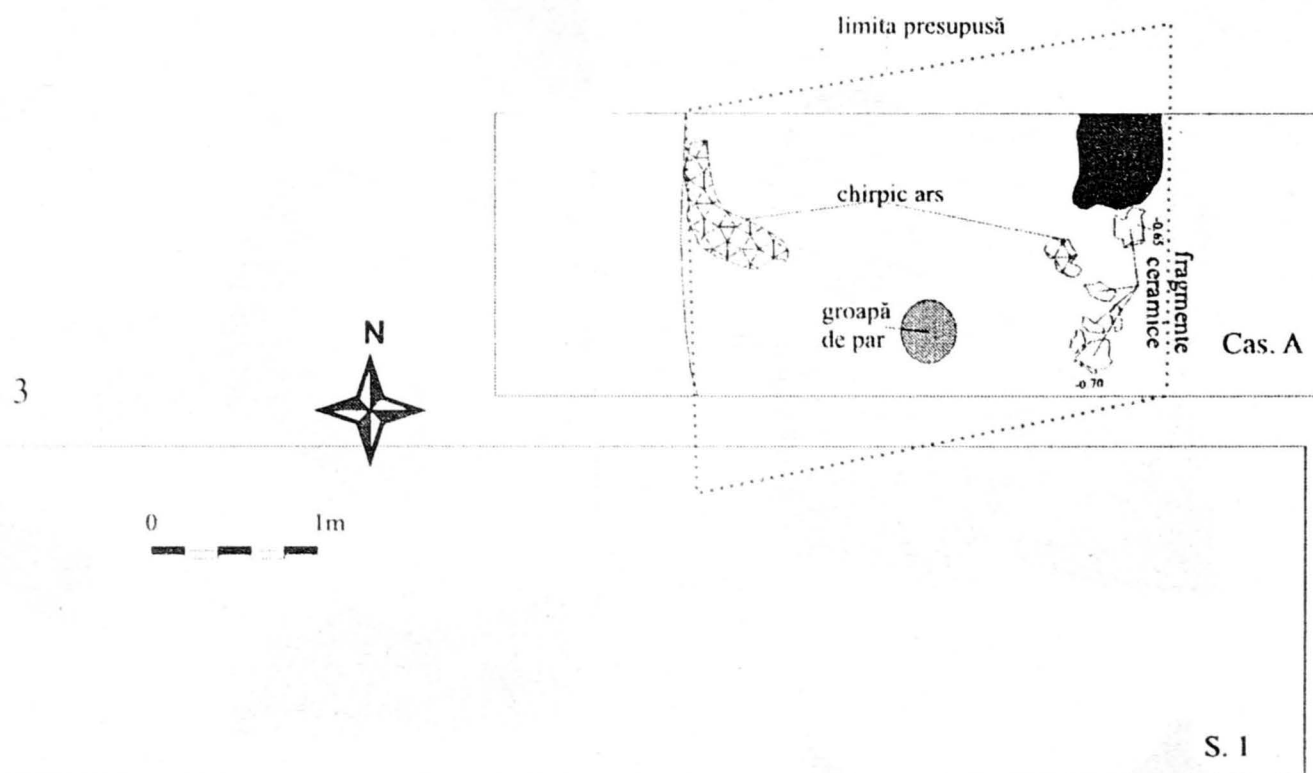
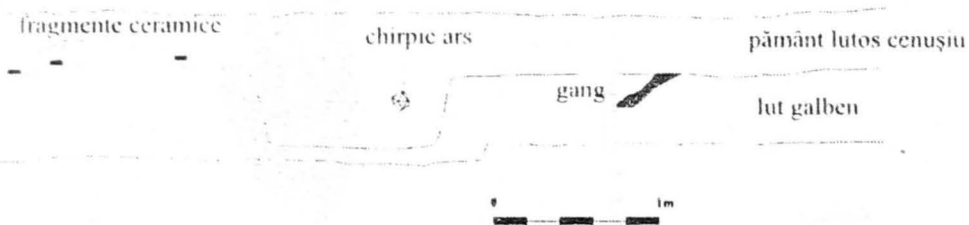
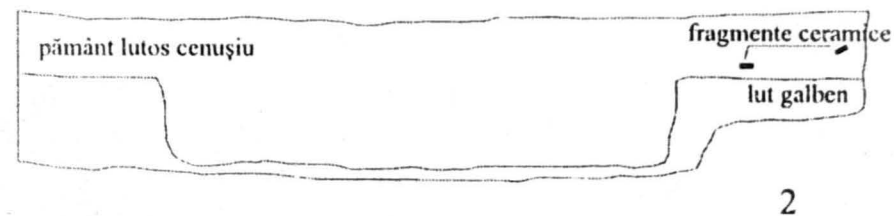
1

2

Planșa 4. Chitila “Căramidărie”, complexul 1 (secolele VI-VII):
1 poză profil de Sud al casetei A; 2 poză profil de Nord al casetei A.

Planșa 5. Chitila “Cărămidărie”, complexul 1 (secolele VI-VII): 1 desen profil de Nord al S 1; 2 desen profil de Sud al casetei A; 3 desen - grund al complexului 1.

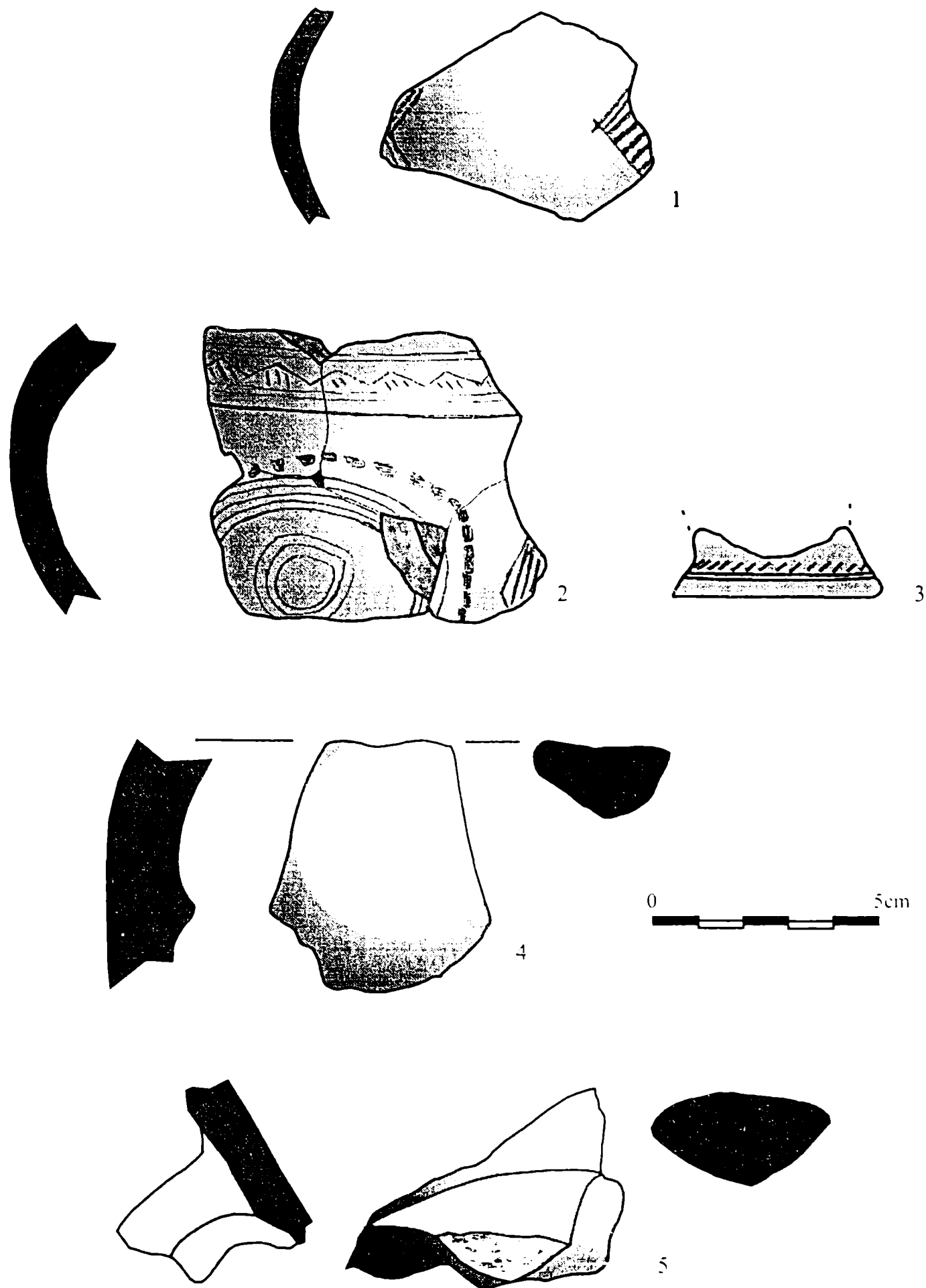

Figura 1. Chitila "Cărămidărie": 1-5 ceramică din strat (cultura Tei).

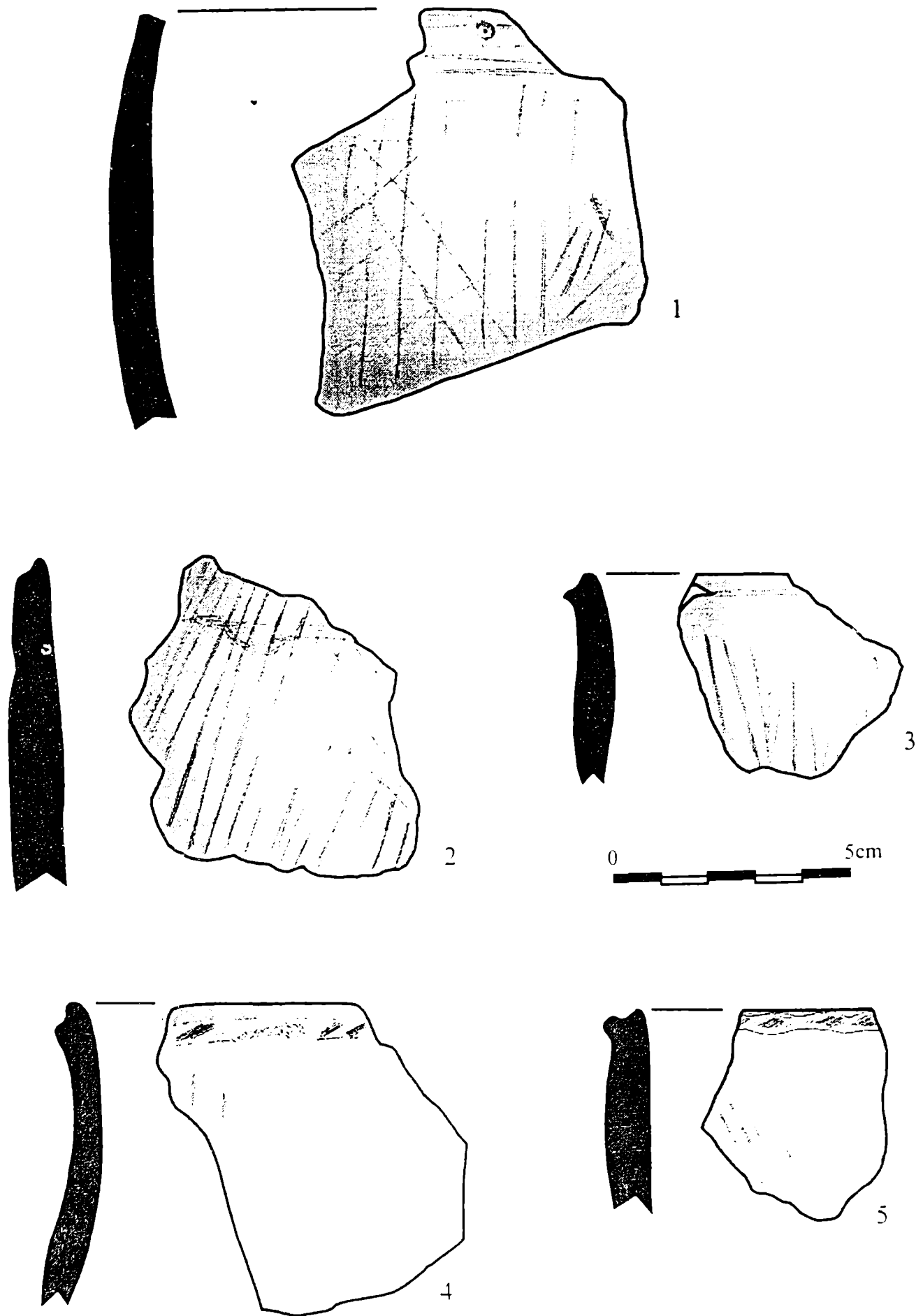

Figura 2. Chitila “Cărămidărie”: 1-5 ceramică din strat (cultura Tei).

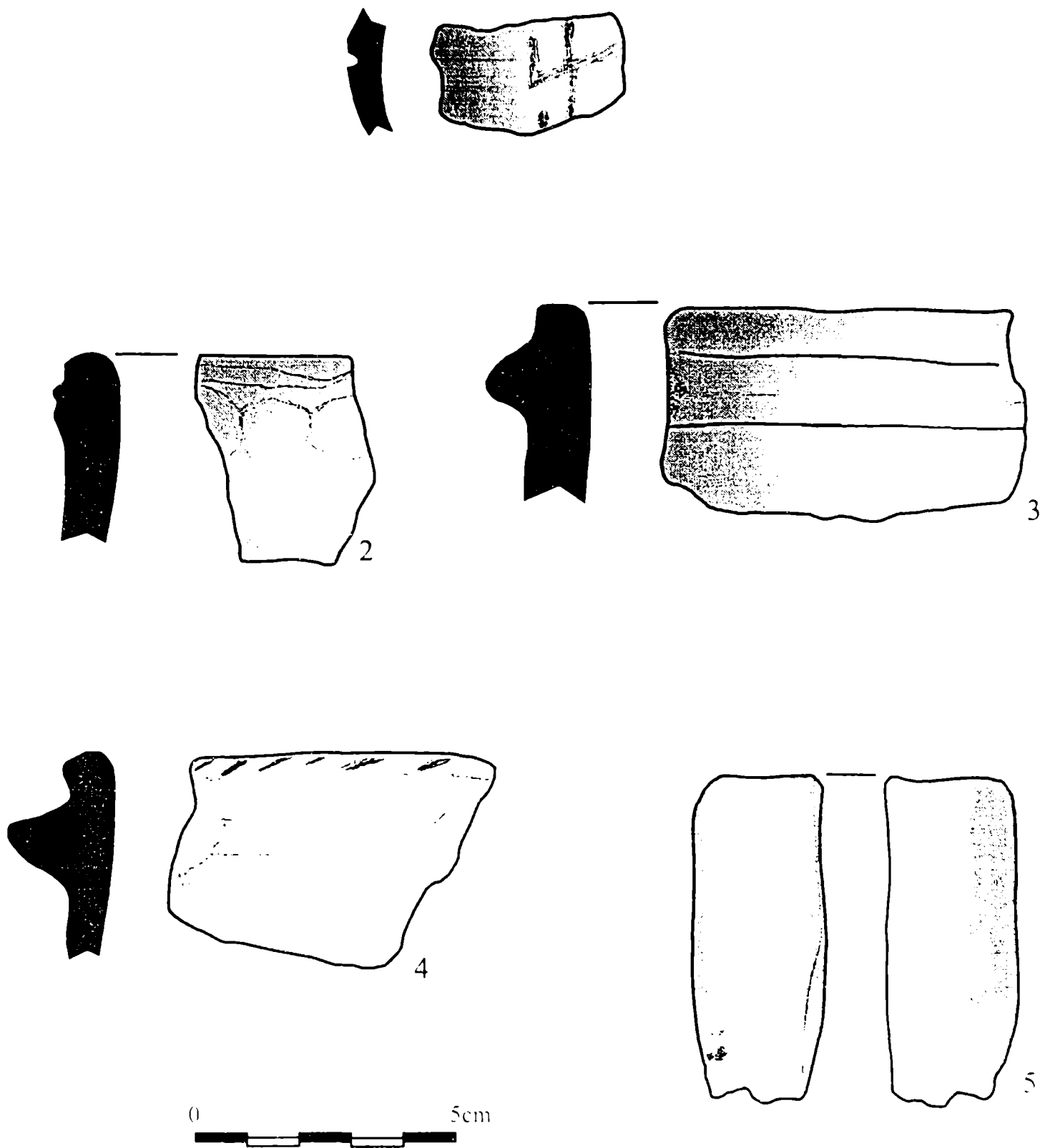

Figura 3. Chitila “Cărămidărie”: 1-4, ceramică din strat; 5 piesă silex (cultura Tei).

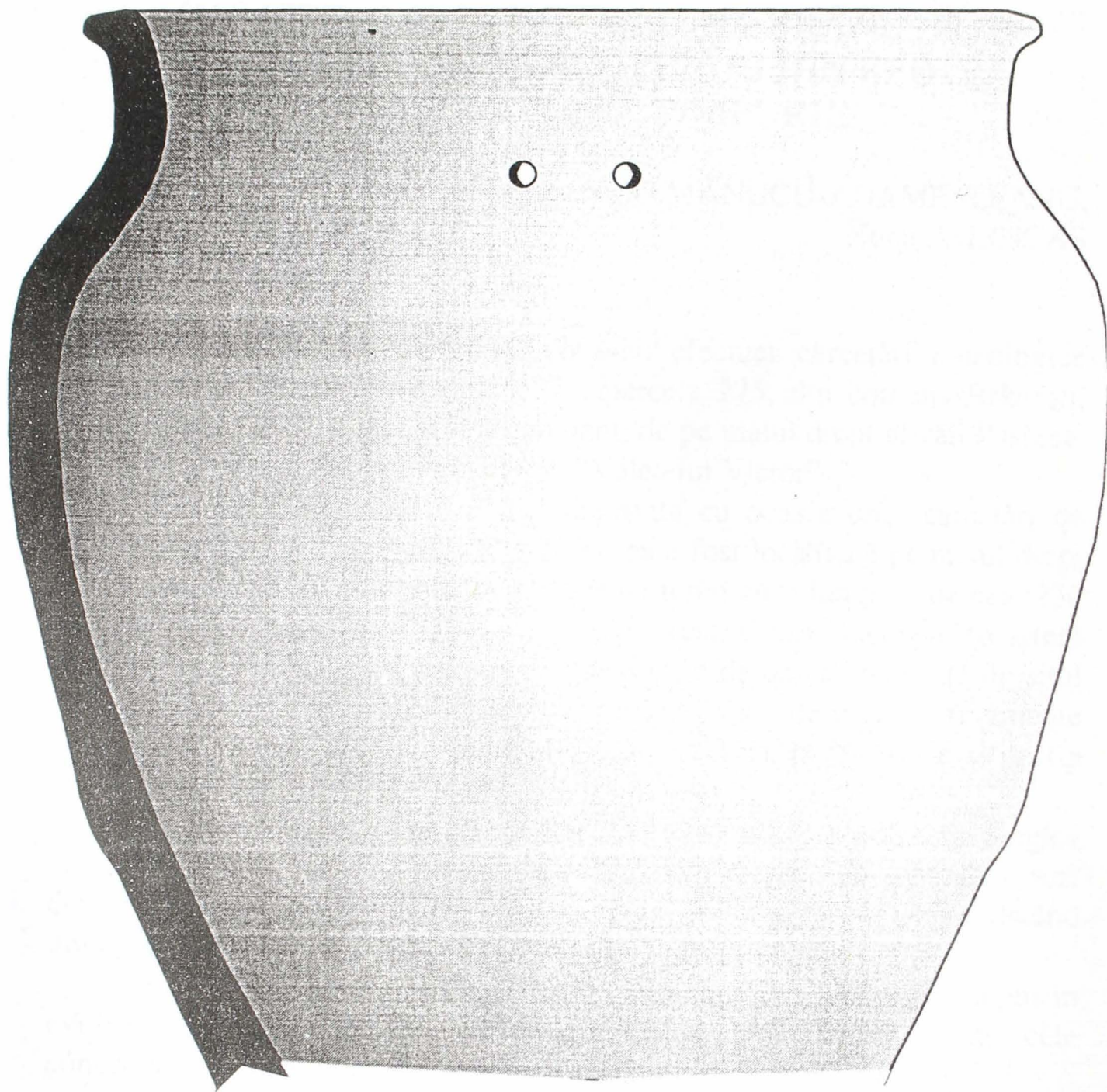

Figura 4. Chitila "Căramidărie": vas din complexul I (secolele VI - VII).

